

ТЕМА 10. ДІЄСЛОВО, СПОСОБИ ДІЄСЛОВА. ДІЄВІДМІНЮВАННЯ І ПРАВОПИС ДІЄСЛІВ

Вправа 1. Виберіть правильну дієслівну форму і обґрунтуйте ваш вибір: полють – полять, борються – боряться, поряють – порюють, хочуть – хочуть, курличуть – курличать, клеять – клеють.

Вправа 2. Випишіть дієслова, що належать:

а) до I дієвідміни: мазати, клеїти, поїти, біліти, білити, кидати, кричати, розповісти, бачити, віяти, бити, просити, радити, спати, бігти, хотіти, булькотати;

б) до II дієвідміни: писати, кричати, жати, слати, бурмотіти, свистати, свистіти, чекати, везти, жити, радити, мостити, відповісти, вити, сипати, шити.

Вправа 3. До дієслів першої особи однини запишіть форму інфінітива.

Іду, їду, веду, біжу, тешу, їжджу, колишу, змащу, вимощу, відсилаю, відішлю, люблю, ловлю, згублю, висію, допомагаю, допоможу.

Вправа 4. Запишіть дієслова у формі першої особи однини та другої, третьої особи множини, не змінюючи виду дієслова.

Ходити, водити, попередити, возити, хрестити, сердитись, стерегти, пекти, воркотіти, косити, лепетати, джеркотіти, джеркотати, дати, їсти.

Вправа 5. Поставте дієслова в другій і третій особі однини та множини теперішнього або майбутнього часу дійсного способу. Визначте дієвідміну кожного слова.

Боротися, зупинитися, клеїти, колоти, повірити, вручити, мати, виходити, цікавитися, кликати, зумовити, підвищити, знаходити, забезпечити, перемогти, перемагати, міститися, розширюватися, розширитися, розв'язати, визволити, визволяти, знайти, об'єднати, досягти, досягати, їздити, виїжджати, нагромадити, нагромаджувати, відбутися, відбуватися, вирости, виростити, визнати, являтися, явитися, відвернути, показати, роззброїти, роззброювати, відзначитися, дихати, зневажати, наполягати, наполягти, домагатися, долати, зоріти, зорити.

Вправа 6. Від поданих інфінітивів утворіть першу і другу особу однини теперішнього часу. В чому особливість поданих дієслів?

Дути, клепати, колисати, мугикати, скакати, стругати, сукати.

Вправа 7. Утворіть від поданих інфінітивів усі особові форми дієслів (не змінюючи виду дієслова) і визначте дієвідміну.

Зупинятися, зупинитися, полоти, виполоти, сконцентрувати, запізнитися, боротися, клеїти, хотіти, купити, вивершити, видужати, видужувати, простежити, тесати, гриміти, воркотіти, воркотати, насидітися, зцідити, зсувати, зсунути, джеркотати, джеркотіти, догоріти, догоряти, грубити, грубіянити, молоти, озеленити, бурмотіти, вечоріти.

Вправа 8. Від поданих дієслів утворіть форми першої і другої особи однини та першої, другої та третьої особи множини. Простежте чергування приголосних, підкресливши їх.

Водити, возити, розграфити, припекти, скакати, полоскати, захотіти, наздогнати, переходити, викосити, натрапити, їздити, ненавидіти, нагородити, приладити, потекти, випросити, голубити, мазати, лазити, скотити, скочити, трусити, закупити, дихати, смикати, косити, лепетати.

Вправа 9. Перекладіть дієслова українською мовою та утворіть від них, де можливо, похідні слова (іменники, дієприкметники).

Копировать, иллюстрировать, игнорировать, маскировать, агитировать, конкретизировать, констатировать, конструировать, телеграфировать, комментировать, регистрировать, третировать, планировать (от планер и от план), полировать, тренировать, корректировать, суммировать, санкционировать, бойкотировать, бронировать, контролировать, дозировать, апробировать, теоретизировать, специализировать, травмировать.

Вправа 10. Утворіть від поданих дієслів форми наказового способу другої особи однини й першої та другої особи множини. Визначте у деяких дієсловах паралельні форми.

Визначити, лягти, підкреслити, застругати, тратити, моргнути, креслити, плескати, повісити, брехати, казати, пекти, провітрити, хникати, прати, дихати, їсти, вимірювати, розказувати, вигнати.

Завдання

1. Укажіть варіант, де перша особа однини теперішнього часу або простого майбутнього часу не відповідає неозначеній формі дієслова.

Якщо помилка в одному варіанті, то позначте, в якому саме (I, II, III), якщо помилка у двох варіантах, то позначте відповідь IV, якщо помилок немає – відповідь V.

I. Дути – дму, смикати – смичу.

- II. Взутти – взую, водити – воджу.
 - III. Лягти – ляжу, лежати – лежу.
 - IV. Помилки у двох парах.
 - V. Помилки немає.
2. **Визначте, яка форма дієслова у третій особі множини є неправильною (якщо така є).**
- I. Полоскати – полощуть, стелити – стелять.
 - II. Муркотіти – муркочуть, стукотати – стукотять.
 - III. Молоти – мелють, сукати – сукають.
 - IV. Помилки у двох варіантах.
 - V. Помилки немає.
3. **В якому варіанті правильно подано особові закінчення дієслів?**
- I. Сидить, колять, просимо.
 - II. Орють, несете, кричемо.
 - III. Їсиш, полете, хотять.
 - IV. Клеїш, ллємо, косить.
 - V. Привозиш, пориш, біжемо.
4. **Де форма минулого часу не відповідає інфінітивові?**
- I. Мокнути – мок, розправити – розправляв.
 - II. Густи – гув, свистати – свистав.
 - III. Ввіляти – влив, тиснути – тис.
 - IV. Помилки у двох варіантах.
 - V. Помилки немає.
5. **Де наказовий спосіб дієслова не відповідає інфінітиву?**
- I. Пити – пий, напоїти – напій.
 - II. Поїти – пій, сісти – сядь.
 - III. Прати – пери, почати – починай.
 - IV. Дихати – диш, гнати – жени.
 - V. Помилки немає.
6. **Визначте, чи є помилки у доборі синонімічних пар фразеологізмів.**
- I. Топтати чоботи – топтати слід.
 - II. Як сорока по тину – як курка лапою.
 - III. Спадати на згадку – влізати в голову.
 - IV. Вбирати очі – вабити красою.
 - V. Усі синонімічні.

7. Яке слово потрібно вставити, щоб фразеологізм набув значення “виявляти зарозумілість”?

“Ставати на ...”

- I. Руба.
- II. Котурни.
- III. Сторчака.
- IV. Цапа.
- V. Слизький шлях.

8. Розкрийте значення фразеологізму “Убити грінку”.

- I. Мати вигоду.
- II. Засмутитися.
- III. Перелякатися.
- IV. Померти.
- V. Побити когось.

У завданнях 9-10 визначте неправильно наголошене слово.

9.

- I. Хва́льний.
- II. Пелюстко́вий.
- III. Сміт'я́.
- IV. У́смішка.
- V. Слов'я́нин.

10.

- I. Гу́цул.
- II. Івасі́.
- III. Самітній́.
- IV. В'ялі́ти.
- V. Перевéсло.

11. В якому варіанті неправильно вжито літери г або г?

- I. Гімн, гачок.
- II. Гніт, гаманець.
- III. Грунтомір, голівка.
- IV. Помилки у двох парах.
- V. Помилки немає.

12. Визначте, в якій парі іншомовному слову не відповідає українське.

- I. Пілігрим – паломник.
- II. Адепт – прибічник.

- III. Рафінованість – вишуканість.
- IV. Канапе – бутерброд.
- V. Камарилья – танець.

13. Розкрийте значення виділеного слова.

Старий дід почав *пакати*.

- I. Говорити нісенітниці.
- II. Курити люльку.
- III. Плакати.
- IV. Повчати.
- V. Спати.

14. Визначте кількість правильних словосполучень.

- I. Нехтувати порадами.
- II. Розуміючий учень.
- III. Жестяний цех.
- IV. Заможний чоловік.
- V. Умеблювати квартиру.

Правильних: **1, 2, 3, 4, 5.**

15. В якому варіанті неправильно подано словосполучення зі словами-паронімами?

- I. Бібліографічний покажчик – показник добробуту.
- II. Туристичний автобус – туристський довідник.
- III. Хутровий цех – хутряна шапка.
- IV. Цегляна стіна – цегельне виробництво.
- V. Бережливий господар – бережне ставлення.